

Чому?!

Лариса Письменна

"...перепочивши, підвівся, щоб іти, і впав: ноги не вдержали. Їх ніби одняло. Що встане, то і впаде, і впаде. Він злякався, став розтирати литки, стегна, бив по них кулаками і кричав: "Ану йдіть! Ану йдіть мені зараз! ...Далі вони йшли... тільки німо дзвеніли кожною жилочкою".

Григор Тютюнник, "Климко".

Ставний, смаглявий, привертав до себе увагу дещо циганкуватою вродою, з буйною чуприною чорного хвилястого волосся. Він бував усяким. Інколи — похмурим, інколи — розгонисто веселим, як не лагідним, то колючим, але завжди правдивим, як мова його творів. Та мова — джерельно жива, без словникових холодин, без красивостей. Писав, як дихав.

Мабуть, якби не був він письменником, то став би видатним артистом. Можливо, без особливих титулів, бо навряд чи втримувався б різати правду й сперечатися з режисерами, як завжди не вмів утримуватися висловлювати власну думку, критикуючи в очі чиновних членів Спілки письменників.

...У Григора веселий, задьористий настрій. Він проходжується поміж "глядачів", зупиняється перед кимось і вмить перевтілюється в одного з тих, кого, м'яко кажучи, не шанував. Не лише голосом чи манерами, а навіть обличчя ставало настільки схоже на свого "прототипа", що всі навколо на мить губилися і лише потім заходилися сміхом.

— Вам що, смішки? Краще заглиблюйтеся в товщу життя і знаходьте там справдешніх героїв, з яких має брати приклад народ. Довго ви очорнюватимете нашу прекрасну дійсність своїми недолугими творами?

Помилувавшись ефектом, Григор сам добродушно посміювався.

— Пропадає талант!— констатував хтось, одсміявшись.

— А пропадає, — охоче погоджувався "артист". — Зачекайте, ще й не так пропаде!

Ніхто з нас тоді не міг здогадатися про страшне пророцтво його слів.

Він любив землю, дерева, сонце, людей (не всіх!). І не описував — відтворював їх живцем. І природа з його рядків дихала рідною землею.

"Над річкою вечоріє, прохолоднішає на ніч. Заграва од захід сонця поринула до дна і звідти світить. На лататті місцинами густо біліють лілії, вони самі схожі на зграї білих чаєнят, що сіли на воду".

Або:

"Осінь того року була суха, як і літо, — ані дощинки. Земля на шляху порепалася, трава обабіч нього вже вигоріла — не трава, а руде прядівце; навіть деревій, нащо вже терплячий, і той поіржавів, поламався. Самі порепини в землі кругом чорніють, і, здається, ніби й вони гарячим дишуть". ("Вогник далеко в степу").

Загинув од фашистської бомби машиніст-залізничник — Климків дядько Кирило, єдиний годувальник хлоп'яти.

"У головах у дядька лежали пучечки живих і сухих квітів: чорнобривці з депової клумби і гайстри з чиеїсь грядки, сухий деревій та ковила. Квіти дихали м'яко і ладанно, а дядьків костюм новий пах Климкові вихідними днями". ("Климко").

З якоюсь особливою ніжністю ставився Григійр до старих людей. ("Лісова сторожка", "Бушля", "Ласочка"...). Не можу не навести тут один випадок. Поспішали ми на електричку, а позад нас дибуляла ветха бабуса з кошиком, може, на електричку, а може, на базар. Через тунель ми вийшли сходами вгору на залізничну платформу — електричка незабаром мала бути. Григійр неспокійно озирнувся — бабусі не було видно, мабуть, устигла пірнути до тунелю. Він декілька разів озирався — електричка ж бо вже надходила. Зупинилася, з неї повисипали люди, інші почали квапливо заходити. І в цю саму мить з горішнього входу тунелю показалася геть захекана бабуса. Не встигне... Ми вже зайшли до тамбура, і тут Григійр гукнув двом молодим, дужим парубкам:

— Хлопці, тримайте двері й не відпускайте!

Бо двері вже почали стулятися. Парубки вперлися один з одного плечима, а руками в двері й не дали їм зійтися. Григійр спритно вискочив на перон, підхопив бабусю разом з її кошиком і вніс у тамбур. З гучномовців уже лунало сердите: "Відпустіть негайно двері!" Хлопці відскочили, двері з прикляком зійшлися, і електричка рушила.

Дрібниця? Але яка вона характерна саме для Григора!

Якось холодної пори, не пригадаю вже — чи то пізньої осені, а чи взимку, письменниця-харків'янка Інна Христенко привезла з Києва до Ірпінського будинку творчості старенького кобзаря із невеликою старовинною кобзою. Ми зібралися в її кімнаті — послухати прадавніх дум, що, виграючи на кобзі, слабким уже голосом наспівував кобзар.

Аж тут саме настала пора йти на вечерю, запізнюватися не варто, що не кажи—режим. Та й гостя слід нагодувати. Повели ми його до їдальні, замовили вечерю. Вечеряв там і Григійр — про кобзаря він не знав. Підійшла до його столу.

— Грицю, у вас є шанс не втратити унікальний концерт. Не відмовляйтеся, адже кобзар дуже старенький, навряд чи вдруге зможете його почути.

Хто б міг подумати, що молодий, сповнений життєвих і творчих сил Григійр не переживе немічного, старенького кобзаря?..

По вечері Григійр охоче пристав до нашої компанії. Але — як же він слухав! Не слухав, убирав усіма фібрами своєї душі стародавні пісні-думи.

— Таточку, а звідки у вас така кобза?—схвильовано питав.

— Е, синку, цій кобзі не одна сотня літ. Я сам її реставрував.

— Спасибі вам, таточку. Заспівайте ще якої!

Григійр так хвилювався, що не міг усидіти на місці, схоплювався, ходив по кімнаті. Після однієї думи, яка його особливо розтривожила, він голосно й урочисто пообіцяв:

— А тепер, таточку, я напишу оповідання — "Три зозулі з поклоном".

І вибіг, забувши зодягнути пальто. Вже потім Михайло Савченко забрав пальто й

одніс до себе — вони жили в одному корпусі з Григором.

А оповідання Григир написав.

Розповідали, що коли помер Василь Шукшин, то Григир скупив на базарі усі чорнобривці й літаком вилетів у Москву — попрощатися з письменником, якого глибоко цінував.

Йому присудили республіканську премію імені Лесі Українки за книги "Климко" та "Вогник далеко в степу".

Будьмо щирі: чи не надто вже тепер девальвуються літературні премії, які чомусь повинні бути н е о д м і н н о присуджені щорічно? А може, якогось року й не було твору, що важив би на ту премію? Ох, як багато ще в нас можуть п р о б и в н і здатності деяких письменників...

Ці слова, звісно, в жодній мірі не торкаються Григора Тютюнника. Я тоді ще встигла поздоровити його, на листівці з чорнобривцями написала: "Нарешті дали за талант!" Працівники "Веселки" мені розповідали, що Григир показував у видавництві мою листівку з поздоровленням, але премію одержати не встиг, бо раптом...

...Ніби обухом по голові. Не хотілося вірити, неможливо було повірити в т а к е. Як же це? Чому?!

...В конференц-залі Спілки письменників тиха, жалобна музика. І труна, всуціль засипана квітами.

А над труною — старенька мати.

— Синочку мій, синочку, що ж ти наробив?..